



DOĞUŞ ÜNİVERSİTESİ DERGİSİ

DOGUS UNIVERSITY JOURNAL

e-ISSN: 1308-6979

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/doujournal>

GİZLENMİŞ BİR FİNANSAL VARLIK OLARAK KRİPTO PARALAR: İSLAM HUKUKU VE VERGİ HUKUKU ÇERÇEVESİNDE BİR DEĞERLENDİRME

*CRYPTOCURRENCIES AS A DISGUISED FINANCIAL ASSET:
AN EVALUATION WITHIN THE FRAMEWORK OF ISLAMIC LAW AND
TAX LAW*

Ömer DÖNMEZ ⁽¹⁾

Öz: Bu çalışma, iktisadi hayatta değişimin değeri olarak ortaya çıkan ve sosyal yaşam içerisindeki gelişmelere bağlı olarak kendini sürekli yenileyen paranın en son kullanım çeşidi olan kripto paraya ilişkin hukuki değerlendirmeler yapmaktadır. Zamanla paranın farklı fonksiyonlar yüklenmesine bağlı olarak ortaya çıkan kripto paranın İslam hukukuna göre kabulü önündeki engeller sorgulanmakta, vergi hukukuna göre vergilendirilebilir kazanç olduğu açıklanmaktadır. Herhangi bir merkez tarafından kontrolünün ve denetiminin yapılmadığı bilinen kripto para sisteminin, doktriner analiz yöntemiyle İslam hukuku ve vergi hukuku bağlamında hukuki statüsü incelenmektedir. Doktriner yöntem (*doctrinal legal research*), hukuki bir konunun mevzuat, içtihat, akademik görüşler ve ilkeler çerçevesinde sistematik biçimde analiz edilmesi yöntemidir. Kripto varlıklar konusundaki kabul, ilke ve kurallar bütününe dayanan farklı görüşlerdeki düşünce yapısı belirtilmiştir. İslam hukuku açısından egemen bir otoriteye bağlı olmaması ve ğarar yönünden yasakları bünyesinde barındırdığına inanılan kripto paraların kullanımının İslam hukuku açısından izin verilebilirliğine ilişkin kararlar tam manasıyla oluşmamıştır. Gizlenmiş bir finansal varlık olarak kullanımı mümkün olan kripto varlıklar üzerinden elde edilen kazançların nasıl vergilendirileceği konusunda da tam manasıyla bir belirlilik bulunmamaktadır. Konunun teorik yönden araştırılmasına dayalı bu çalışmada yapılanlar, dünyada kullanımı sürekli artan kripto para ve varlıkların iktisadi ve hukuki sonuçlarını gözlemlemektedir. Ülkeler arası kıyaslar çerçevesinde Türkiye’de vergi hukuku açısından yapılması gerekenlere ilişkin somut fikirler belirtilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kripto Para, İslam Hukuku, Vergilendirme, Blok Zincir, Kripto Varlık

Abstract: This study provides legal assessments of cryptocurrency, the latest form of money that has emerged as a medium of change in economic life and constantly renews itself in line with developments in social life. The obstacles to the acceptance of cryptocurrency under Islamic law, which have arisen due to the different functions assigned to money over time, are questioned, and it is clarified that it is taxable income under tax law. The legal status of the cryptocurrency system, which is known to be unregulated and uncontrolled by any central authority, is examined within the context of Islamic law and tax law using the doctrinal analysis method. The doctrinal method (*doctrinal legal research*) is a method of systematically analyzing a legal issue within the framework of legislation, case law, academic opinions, and principles. The structure of thought in different opinions based on the set of accepted principles and

⁽¹⁾ TRT Genel Müdürlüğü, Muhasebe ve Finans Dairesi Başkanlığı, omer.donmez@trt.net.tr, ORCID: 0009-0003-3382-8947

Geliş/Received: 03-11-2025; Kabul/Accepted: 21-02-2026

rules regarding crypto assets is outlined. From the perspective of Islamic law, no definitive decisions have been made regarding the permissibility of using cryptocurrencies, which are believed to be not subject to a sovereign authority and to contain prohibitions in terms of gharar. There is also no definitive clarity on how profits earned through crypto assets, which can be used as hidden financial assets, should be taxed. This study, based on theoretical research on the subject, examines the economic and legal consequences of cryptocurrencies and crypto assets, whose use is constantly increasing worldwide. Concrete ideas regarding what needs to be done in terms of tax law in Turkey have been proposed within the framework of international comparisons.

Keywords: Cryptocurrency, Islamic Law, Taxation, Blockchain, Crypto Asset

JEL: K34, K39, P43

1. Giriş

Mübadelenin gerçekleştirilebilmesi için bir araç vazifesi olarak tarihin en eski dönemlerinden itibaren kullanılmaya başlanan para, birikim ölçüsündeki artışlarla tasarruf ve yatırım temelindeki fonksiyonlara sahip olarak varlığını devam ettirmiştir. Para, en eski medeniyetlerde dahi hâkim olunan topraklar ve üzerindeki nüfuslar üzerinde saygınlık kazanılması için önemli bir gösterge olmuştur. Çoğu zaman devlet yönetimleri tarafından bağımsız idarenin ve gücün simgesel temsilidir. Teknolojik yaşamdaki değişimlerle birlikte kullanım alanları sürekli gelişen ve farklılaşan paranın dijital ortamlardaki değişimi ise madeni, kâğıt, elektronik ve dijital özellikleri sonrası kripto varlıklar niteliğini kazanmasını sağlamıştır. En yeni haliyle parayı tanımlayan kripto para, ortaya çıktığı ilk zamanlardan itibaren paranın temel özelliklerinden soyutlanmış olarak oluşturulmasına rağmen, serbest oluşum ve yüksek kâr düzeylerine bağlı olarak piyasalardaki hâkim gücünü gün geçtikçe arttırmaktadır.

Fiziksel görünümünün var olmaması, bir devlet gücüne bağlılığın bulunmaması, var olduğu ölçülerde karşılığını gösteren herhangi bir maden yahut değer olmaması, spekülasyon zikzaklarına bağlı hızlı kazanım ve değer kaybı yaşatması gibi nedenlerle para olarak kabulünde büyük çekincelerin bulunduğu ifade edilmektedir (Atik, Köse ve Yılmaz, 2021: 170). Mevcut halleriyle kabul edilemeyeceği belirtilen kripto paraların gelecek dönemlerde kullanılan finansal araçlar içerisinde vazgeçilmez finansal araçlardan olacağı düşünülmektedir. Bu anlamda finansal enstrüman olarak daha istikrarlı bir yapıda olmasının önünde herhangi bir engel yoktur. Buna göre gelecek zaman diliminde çok fazla ülkenin dijital alanda hakimiyetlerinin göstergesi olması bakımından, kendilerine ait kripto paraların varlığı finansal piyasada görülmeye başlanabilecektir (Doğan, 2018: 248).

Bu çalışma, iktisadi hayatta kendini sürekli yenileyen paranın en son kullanım çeşidi olan kripto paraya ilişkin hukuki değerlendirmeler yapmaktadır. Yürütülen çalışma, daha çok teorik temelli uygulamaların kavramsal analizini açıklamaya yöneliktir. Herhangi bir merkez tarafından kontrolünün ve denetiminin yapılmadığı bilinen kripto para sisteminin, doktriner analiz yöntemiyle İslam hukuku ve vergi hukuku bağlamında hukuki statüsü incelenmektedir. Konunun mevzuat, içtihat, akademik görüşler ve ilkeler çerçevesinde sistematik biçimde analiz edilmesi yöntemi kullanılmıştır. Kripto varlıkların İslam hukuku yönünden kabulünün önündeki engelleri açıklarken, vergi hukuku açısından Türkiye’de yapılması gerekenlerin cevabı aranmaktadır. Kripto paranın kullanım alanlarının yaygınlaşmasına bağlı olarak devletler tarafından yapısal çözümler üretilmeye çalışıldığı günümüz iktisadi

duruşuna, Türkiye açısından katkı sunabilmek temel amaç olarak düşünülmüştür. Finansal yapı içerisinde varlığını kabul ettirmeye çalışan kripto para teknolojisinin finansal yapısına ilişkin sübjektif görüşlerimiz ve bu kapsamda yapılması gereken kurumsal çalışmalara değer katabilmek en önemli amaç olarak belirlenmiştir.

Yapılan tüm çalışmaları toparlayıcı şekilde bu çalışmada öncelikle paranın tarihsel seyrinden yola çıkılarak kullanımlarına değinilecektir. Bilindiği haliyle 2025/Eylül ayı itibariyle 4,1 Trilyon \$¹ değere ulaşan kripto paraların oluşumu ve kullanımına özgü bilgiler verilecektir. Akabinde İslam iktisadı açısından paranın bir türü olarak kabul edilip edilemeyeceği konusunda yapılan değerlendirmelerden bahsedilecektir. Ülkeler açısından verginin yapısal durumlarına istisnai haller oluşturması, takip ve denetiminin zor olması gibi nedenlerle ülkelerin yapmış oldukları vergi hukuku düzenlemelerine yer verilecektir. Türkiye’de uzun zamandır beklenen ve yürürlüğe girmekle birlikte halen çekinceleri barındıran yasal düzenlemeler ölçüsünde kendi değerlendirmelerimiz ifade edilecektir.

2. Literatür İncelemesi

Kripto para ve varlıklar konusunda bugüne kadar yapılan çalışmalara ilişkin olarak üç yönlü bir kapsam oluşturulduğu gözlemlenmiştir. İslam hukukunu da için alan değerlendirmelerde, öncelikle yasaklayıcı olarak tanımlayanlar ve gelenekselliği genişleten anlatımlarla izin verici yönünü ortaya koyan çalışmalara rastlanılmıştır. Bu kapsamda kripto varlıkların finansal gerçekliği göz önünde bulundurularak öncelikle kripto paraların ortaya çıkmasıyla değişen para kavramına iktisadi yönden paranın tarihi ve günümüze kadarki gelişimini anlatan çalışmalar yapılmıştır. Paranın evrim sürecinin son aşaması olarak tanımlanan bu çalışmalarda sistemin kullanımını tanımlayan kriptografi üzerine teorik bilgiler sunulmaktadır.

Şahin ve Bulut (2020) tarafından hazırlanan çalışmada, paranın evrimi sürecinde kripto paraların gelişimi incelenmiş, paranın gelişimi anlatıldıktan sonra serbest bankacılık sistemi üzerinde durulmuştur. Blok zinciri teknolojisi ve kripto para sistemi karşılaştırmalı bir analiz ile açıklanmaya çalışılmıştır. Şahin (2024) tarafından hazırlanan çalışmada, nakitsiz topluma geçiş sürecinde kripto paraların oynadığı rol, gözetim toplumu ve özgürlük dengesi, teknolojik altyapı ve hükümet politikaları, kripto paraların ulusal para birimlerine etkisi ve kişisel verilerin korunması ile ilgili sorunlar çerçevesinde ortaya çıkabilecek durumlar ele alınmaktadır. Alkış (2018) tarafından hazırlanan çalışmada, kripto para ve ilk örneği Bitcoin(BTC), İslam hukuku hükümleri çerçevesinde değerlendirilerek para fonksiyonunu sağlamaları yönünden durumları incelenmektedir. Bu tür bir para çeşidinin ekonomik hayata getireceği avantaj ve dezavantajlar belirlenmekte, Fıkhen kabulü önündeki engeller sıralanmaktadır. Turan (2023) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise geleneksel finansal teknolojilerde blokzinciri ekonomisine dayalı merkeziyetsiz finansal teknolojinin gelişimine değinilerek dijital dönüşüm üzerinde durulmuştur. Birleşik Arap Emirlikleri’nin (BAE) İslami finansın öncülüğünde vizyon edinmek ve finansal teknoloji alanında da lider konumda olmak istemesinin üzerinde durularak bir İslam ülkesindeki sürece dair bilgiler verilmiştir.

İslam Hukuku yönünden yapılan çalışmalarda dünya literatüründe ve Türkiye’de kripto paralar ve finansal varlıklar çerçevesinde teorik değerlendirmeler ışığında

¹ <https://tr.investing.com/crypto> internet adresinden 18.09.2025 tarihi itibariyle tespit edilmiştir.

İslam hukuku kaynaklarına atıflar yapılmıştır. Merkeziyetsiz yapısı nedeniyle devletsiz tanımı yapılan kripto paraların herhangi bir hukuka tabi olmaması ve denetimsiz yapılarına ilişkin sorgulamalar yapılmıştır. Genel kabulü anlatan çalışmalarda, yasalarla belirlenmemiş olmakla birlikte yasa değerinde olan örf kuralları ve kamu yararını tasarlayan uygulamalar yönünden değerlendirmeler yapılmıştır. Çalışmalar birbirine yakın çıkarımlar içerse de farklı düşünceleri ortaya koyan bilim insanları da olmuştur.

Doğan (2018) tarafından hazırlanan çalışmada kripto para kavramının anlaşılması için ilgili bazı terim, tanım ve yaklaşımların bilinmesi gerektiği yönünden açıklayıcı ifadeler sunulmuştur. Para kavramının doğru anlaşılabilmesi için paranın geçirdiği serüven, kripto para kavramına bakış açısının önemli olduğuna vurgu yapılarak menfi ve müspet durumlar hakkında değerlendirmeler yapılmış ve kabulü önündeki engellerin kaldırılabilceği ifade edilmiştir. Kutval ve Gencer (2018) tarafından hazırlanan çalışmada kripto paraların temel teknik özelliklerine değinilerek kripto para birimlerinin İslami ölçülere olan sahipliği hakkında fıkhi yaklaşımlar irdelenmiştir. İslam ekonomisi çerçevesinde paranın kavramsal analizi yapılarak kripto para birimlerinin İslami bir para birimi olarak kabulü veya reddi hususunda iktisadi tartışmalara değinilmiştir. Canbaz ve Berkun (2021) tarafından hazırlanan çalışmada finansal etkileşim ile Müslüman yatırımcıların da ilgisini çekmiş olan kripto paraların meşruiyeti noktasındaki çekincelere değinilmeye çalışılmıştır. 7 tane otorite sahibi İslami kuruluş ve 14 İslam aliminin görüşleri analiz edilerek değerlendirmelerde bulunulmuştur. Güney (2020) tarafından hazırlanan çalışmada, İslâm hukukunda paranın dolaşıma sürülmesi ve ticari ilişkilerdeki durumuna dair hükümler ana hatlarıyla sunulmuştur. Bu çerçevede, önce paranın tarihi gelişimine kısaca yer verilerek klasik fıkıh literatüründeki para anlayışı ve tasnifi ortaya konulmuştur. Bilginer (2024) tarafından yapılan çalışmada ise değer saklama fonksiyonuna sahip kripto paraların tıpkı döviz ve altın gibi tedavülde kullanılmasının caiz olduğu kabulünden yola çıkılarak İslam hukuku açısından zekât verilebilmesi hususundaki görüşler ifade edilmiştir. Faizi içermemesinin kripto paraların meşruiyetleri hususundaki en önemli delil olduğu üzerinde durularak, ekonomik faktörler arasında önemli bir yere sahip olan bu varlıkların meşru kabul edilmesi ve elde edilen kazançlar üzerinden zekâtın hesaplanması gerektiği değerlendirilmiştir.

Vergi hukuku açısından yapılan çalışmalarda ise bilinmezlik oranı çok daha yükseklerdedir. Kavramın teorik altyapısında farklı ülkelerdeki uygulamalar ve kripto paralara olan mali değerlendirmeler ışığında Türkiye’de oluşturulacak yasal çerçeveye ilişkin öneriler iletmeye çalışılmıştır. Kripto paralara ilişkin vergi hukuku kapsamındaki hukukilik durumları ve vergilendirilebilir kazanç türü yönünden tanımları üzerinde durulmuştur. Kripto paraların vergilendirilebilmesi adına mali tanımlarındaki farklı uygulamalar ölçüsünde hukuki tanımlamalarına ilişkin değerlendirmeler ifade edilmektedir.

Kargı ve Günay (2018) tarafından hazırlanan çalışmada, devletler ve vergi idareleri açısından vergilendirilebilmesi hususunda endişeye neden olan kripto paranın ülke mevzuatlarındaki yasal kategorilere kolayca yerleştirilememesi üzerinde durularak sonuç bulunmaya çalışılmıştır. Bu noktadan hareketle kripto paraların vergilendirilmesi fikrini farklı ülke uygulamaları ışığında, Türk Vergi Sistemi perspektifinden değerlendirmeyi amaçladıkları ifade edilerek düşünceler açıklanmıştır. Demirkol (2019) tarafından hazırlanan çalışmada, kripto paraların hukuki statüsü ve vergilendirilebilmesi hakkında uluslararası düzeyde bir fikir birliği oluşmamasından hareketle Türkiye’de nasıl bir tanımlama yapılarak

vergilelendirilebilir kazanç statüsüne sokulabileceği yönünde görüşler belirtilmiştir. Yüce (2021) tarafından hazırlanan çalışmada, geleneksel yatırım araçlarından pek çok yönüyle farklı olduğu için Türkiye'deki mevcut vergi sisteminde herhangi bir düzenleme bulunmayan kripto varlıkların vergilendirilmesi hususundaki belirsizlikler üzerinde durulmaktadır. Kripto varlıkların vergilendirilmesiyle alakalı vergi kanunlarında yapılabilecek düzenlemeler ile vergileme altyapısının nasıl dizayn edilmesi gerektiği yönündeki fikirler beyan edilmiştir. Cebecioğlu (2022) tarafından hazırlanan çalışmada ise vergi kanunları çerçevesinde ulaşılmak istenen vergiye tabi kazancın hesaplanması ve teorik çerçevedeki yapısı hakkında görüşler ifade edilmektedir. Çildir ve Chandırlı (2024) tarafından yapılan çalışmada ekonomik gücü yüksek ülkeler ile AB ülkeleri ve Türkiye'nin vergi hukuku yasal düzenlemeleri karşılaştırmalı olarak analiz edilmiş, madencilik ve alım-satım işlemlerinin vergilendirilmesine ilişkin önerilerde bulunulmuştur. Wang (2025) tarafından gerçekleştirilen çalışma, kripto varlıkların mevcut karmaşık vergilendirme modellerine karşı oldukça pratik ve radikal bir "basitleştirme" önerisi sunmaktadır. Wang'ın önerdiği model, vergiyi doğuran olayın değiştirilmesini, para takaslarının değil kripto varlığın ancak itibari paraya, gerçek dünyadaki mal veya hizmetlere dönüştürüldüğü an vergilendirilmesini savunmaktadır. Yücel (2024) tarafından yapılan çalışmada ise kripto varlık ekosisteminde kripto varlıklara ait işlemlerde vergisel bağın kurulamamasının anonim mimariden kaynaklandığı, sorunların ortadan kaldırılmasına yönelik egemen devletlerin ulusal tedbirler almaya çalıştıkları ifade edilmiştir. Uluslararası kuruluşların bu yönde üye ülkelere katkı sağlamak amacıyla rapor ve kılavuzlar hazırlamalarından yola çıkılarak Türkiye'de buna yön verecek gelişmeler konusunda önerilerde bulunulmuştur.

3. Tarihsel ve Kavramsal Açından Para

Topluluk halinde yaşamın başladığı zamanlarda, bireylerin ihtiyaç duydukları mal ve hizmetlerin tamamı çeşitliliğe bağlı olarak kendileri tarafından karşılanamaz hale gelmiştir. Bu nedenle tarihsel süreç içerisinde iş bölümü ve takas yoluyla ihtiyaçların giderilmesine başlanmıştır (Güney, 2020: 32-33). Takas ekonomileriyle birlikte birey ihtiyaçlarının karşılanmasında yaşanan zorluklara bağlı olarak, zaman içerisinde insanlar arasında mal-para tanımlamasına uygun değişik türde ödeme araçları kullanılmaya başlanmıştır. Kullanılan bölgelerdeki fiziksel ve sosyal şartlara ve imkânlarla uygun olarak tercih edilen hayvan derisi, tuz, buğday, inci, Hindistan cevizi, hurma, deniz kabuğu gibi ürünler insanlar arasında yaşanan iktisadi değişimler için birer araç olarak kullanılmıştır. Ancak standartlarının oluşturulmasında, saklanmalarında, taşınmalarında, taksitler halinde ödenmelerinde ve taklit edilebilirliklerinde yaşanan sıkıntılardan kaynaklı olarak ekonomik ve itibari değeri olan madeni para kullanımına geçilmesi gereklilik halini almıştır (Orman, 1992: 25).

Devletlerin finans yapılarını ve ekonomik göstergenin yansıtılması açısından temel kaynak olarak görülen paranın, madeni ilk kullanımı Lidyalılara kadar giden bir tarihsel süreci barındırır. M.Ö. 7'nci yy'da Anadolu'da yaşamış bir toplum olan Lidyalıların bulduğu para, ticari ve sosyal yaşam içerisinde değişimde yaşanan zorlukların aşılmasını sağlayan çok önemli bir icattır (Tarihte Bir Yolculuk, 2020). Biçimsel yapısı itibariyle maden kullanımıyla bastırılan ilk paralar, yönetimin de kimde olduğunu gösteren simge halini almıştır. Zira hâkim oldukları topraklarda ve topluluklarda egemen güç olarak yer alan krallık veya imparatorluğun, diğerleri tarafından anlaşılmasını haber veren simge unsuru olarak görülmüştür. Toprakların hâkimiyetini elinde bulunduran kişinin, suretinin ve isminin var olduğu bir madeni

para, geniş topraklara sahip olunduğunun ve egemenlik sınırlarının göstergesi olarak görülmüştür. Ayrıca bu yapıyla haberleşme aracı olarak da kabul edilmiştir (Canbaz ve Berkun, 2021: 100).

Kâğıt para kullanımının ortaya çıkışı ise tarihi kaynaklardan tespit edildiği üzere, Çin Hükümdarının (Song Hanedanı) yapılan ticari ilişkilerde gümüş ve altın kullanımının devlet hazinesinde ortaya çıkaracağı azalışları görmesi ve bu durumun devletin gücünü azaltacağı endişesinden kaynaklanmıştır. Bununla birlikte sahip olunan paranın güvenli bir şekilde muhafazasında yaşanan zorluklar, sahip olunan varlığın çok olması durumunda nakil ve kullanım zorluklarının artması da asıl gerekçeler olarak kabul edilmektedir. Doğuda bu kadar eskiye dayanan kâğıt para kullanımının, batı toplumları tarafından 17'nci yy 'da kabul gördüğü ve 1690'da ABD'de Massachusetts Hükümetince, İngiltere'de ise sarraflar tarafından ortaya çıkarıldığı bilinmektedir. İngiltere'de Sarraflar, kendilerine emanet olarak bırakılan madenler karşılığında, malların satın alınmasında kullanılamayan ancak sahibine emniyet, muhafaza ve nakil kolaylığı sağlayan belgeler sunmuştur. Önceleri nâma sonra ise hamiline yazılı olarak düzenlenen bu belgeler de para olarak nitelendirilmektedir (Doğan, 2018: 230).

Fiziksel olarak insanların elinde bulunan kâğıt paraların, küreselleşmeye bağlı olarak dolaşımını hızlandırmak açısından sanal oluşumları mümkün hale getirilmiştir. Nakitsiz toplumların oluşturulmasına bağlı olarak, dijital paraların kullanımı artmış ve farklı türde ödeme imkanlarının ortaya çıktığı görülmüştür. Yeni ödeme şekillerine bağlı olarak e-ticaret alışveriş modellerinin bir türü olarak ortaya çıkan elektronik para, sanal para sistemine dahil bir araçtır. Banknot taşıma zorluğuna bağlı olarak kullanımları yaygınlaşan kredi kartı, mağaza kartı, sanal ve chip kart vb. finansal enstrümanlar da para gibi kullanılan ödeme araçlarıdır (Şahin, 2024: 66-67).

İlk kullanılmaya başladığı dönemler sonrasında sürekli değişen ve bulunduğu çağın gereklerine göre şekillendirilen para, kavramsal yapısı itibarıyla mal veya emeğin karşılığı, sözleşmelerde geçerli bedellerin göstergesi ve borcun ifası olarak bulunduğu tüm toplumlarda karşılık görmüştür. Ayrıca yatırım ve servet biriktirme aracı olarak, eşyanın değerine eş değer olma vasfı ile de mübadele fonksiyonunu icra etmiştir (Bilginer ve Kahveci, 2021: 261). Ayrıca klasik iktisadi doktrinler tarafından paranın ekonomi politikalarında kullanılan bir araç olma ve gelecekle ilgili yapılacak planlamalarda tahmin yürütme vasıtası olma özelliği de sürekli dile getirilmiştir (Alkış, 2018: 74). Bir iletişim aracı olarak para, bir işlem anında bireyler arasında bir ilişki başlattığı gibi, bireylere ekonomi ve toplum gibi büyük tahayyüller arasında da ilişki sağlar. Bu anlamda bir şeyin para olarak kabulü için herkesin onu para olarak tanıması, ortak işlemlerde kullanması gerekmektedir (Swartz, 2021: 33).

4. Kripto Para, Tanımı ve Hukuki Değerlendirmeleri

Teknolojik gelişimde yaşanan hıza bağlı olarak siber alemde oluşturulan sanal yaşam, tüm dünyayı etkisi altına almış ve finans dünyası olarak küresel etkileşim de bundan ayrılmamıştır. Teknolojik gelişimlere bağlı olarak yeni finans sisteminde ortaya çıkarılan elektronik-dijital para, sanal para gibi tanımlar benzer gibi görülse de çalışmanın konusunu teşkil eden kripto paradan farklıdır. Kripto para, kriptografi adı verilen açık ve gizli anahtarlar ile uçtan uca birbirine bağlı ağ yardımıyla şifreli yazılıma bağlı olarak, devlet otoritelerinden tamamen bağımsız bir biçimde ortaya çıkarılmıştır. Alım ve satımı sistem üzerinden gerçekleştirilebilen, hesaplar arasında

transfer yapılabilmesine olanak tanıyan bir sistemdir (Kutval ve Gençler, 2015: 680-681).

Finans yapısı içerisinde ilk kez 1998 yılında görülen Wei Dai ve Nick Szabo tarafından oluşturulmuş “b money” ve “bit gold” türündeki araçlar, merkezi konumu belli olmayan dijital paralar olarak ortaya çıkmışlardır (Şahin ve Bulut, 2020: 496). Ancak 2008 yılında gerçek kimliği belli olmayan Satoshi Nakamoto, ismiyle bilinen kişi veya topluluk tarafından ortaya çıkarılan Bitcoin (BTC) bilinirliği en yüksek ilk kripto paradır. Bu oluşumun gerçek kişi tarafından değil, sanal bir kişilik olarak Samsung, Toshiba, Nakamichi, Motorola grupları tarafından ortaya çıkarıldığı tahmin edilmektedir. BTC piyasadaki ilk örnek olması nedeniyle hakimiyeti elinde tutan para birimidir. BTC dışındaki tüm kripto paralar (BNB, Solana, Ethereum, Dogecoin, Render, Filecoin vb.) piyasa içerisinde “altcoin” tanımlamasıyla nitelendirilmektedir (Canbaz ve Berkun, 2021: 102).

Bitcoin ile aynı temelde çalışan tüm kripto para birimleri, kriptografik kodları olan, düğümler adı verilen, eşler arası işlemler yoluyla oluşturulan bir sistemin ürünleri olmuşlardır. Blockchain (blok-zincir) adıyla tanımlanan ve kripto paranın küresel işlem defteri olarak da nitelenen şifreli zincir ağı, kripto parayı dijital kayıtlarına kaydederek üretmektedir (Alkış, 2020: 181). Ortaya çıkan bu sistemde, işlem yapan bir grup topluluktan/ağdan oluşan ve herkesin yapılabildiği her işlemin birbirine bağlı bir kaydının bulunduğu bir yapı vardır. Yapılacak olan her işleme, daha sonra onaylanacak olan kendi şifreleme kodu eşlik etmektedir. Ağda bulunanlar tarafından onaylandıktan sonra işlem kodu blokları birimlerine aktarılmakta, sistem tarafından oluşturulan her blok, bir blok zincirine (blockchain) katılarak işlemler tamamlanmaktadır (Özden, 2019: 6-7). Ancak bu sistemin en önemli noktası “onay” verilmesinin temelde bulunmasıdır ve kripto para işlemlerinin bu özelliği tek yönlüdür. Yürütülen işlemlerden onay alınmayan işlemler, sistem tarafından blokların dışında bırakılmaktadır (Fatarib ve Sali, 2021: 241).

Blok zinciri tanımlamasıyla ifade edilen kriptografik şifrelenmiş ağ, taklit imkânı bulunmayan ve şifrelenmiş sistemin bozulmasına fırsat tanımayan bir yapıdır (Candan ve Yaşlak, 2020: 269). Açık kaynak kodla birbirine bütünleşmiş yazılım sayesinde ardı ardına bağlanmış veri depolama zinciri olarak oluşturulan sistemde, meydana getirilen bu finansal varlıklar cep telefonu, tablet bilgisayarlar veya geçici depolama cihazları gibi materyallerle saklanabilmekte, bu cihazlar da sistemde cüzdan olarak tanımlanmaktadır (Onur, 2021: 291). Kripto paranın kâğıt para veya madeni paradan farkı, herhangi bir ülkenin merkez bankası tarafından piyasaya sunulmaması, tanımlanmayan veya bilinmeyen taraflarca finansal âleme yönlendirilmesidir. Bu tür paralar, uluslararası yasa ve yönetmeliklere tabi değildir. Bu nedenle gayri yasal faaliyetlerle uğraşan kişiler çoğunlukla bu sistemi kullanmaktadır. Bankacılık yapısı dışında işlem yapılabilmesi ve takibi zor olması özellikleriyle de ayrıca talep görmektedir. Bu tür paralarda birim değere bağlı değişkenlikler kısa bir süre içinde ve büyük oranlarda ortaya çıkabilmektedir. Risklere bağlı olarak değer kaybı veya yükselişlerin yaşanması pekâlâ mümkün olarak görülmektedir. Bu bağlamda sistemin ürünleri piyasadan çok etkilenmekte ve önemli ekonomik değer zikzakları çizebilmektedir. Zira temelde bu sistem sadece bir bilgisayar yazılımıdır ve para olarak bilgisayar yazılımı anlamına gelen bir değer nesnesine dönüştürülmektedir (Fatarib ve Sali, 2021: 242).

Kripto para biriminin ilk yaygın örneği olan BTC, sistemin nasıl işlediğinin görülmesi açısından ipuçları vermektedir. BTC, uluslararası bir çevresel düzlemde yer alan kök

bir yazılımın yüklenmiş olduğu “node” adı verilen madenci bilgisayarlar tarafından kontrol edilmektedir. Sistemin kurgulanması her 10 dakikada oluşturulacak bir düğüm üzerine kuruludur. Teşvik mekanizması sayesinde blokların oluşturulması için şart koşulan hususlar madenciler tarafından sisteme yüklenerek blok zincirleri oluşturulmaktadır. 2140 yılına kadar 21.000.000 adet Bitcoin oluşturulması ve sistemin kendisini bu rakamla sonlandırması beklenmektedir (Selçuk ve Kaya, 2021: 142). Sistem içerisinde açık ve gizli anahtarlar vasıtasıyla dijital imzalar oluşturulmakta, ardışık veya dağınık dizilimle kodlanmış olan kriptografik anahtarlara dışarıdan başka bir yöntemle ulaşılması, siber saldırılarla sistemin çökertilmesi imkânsız kabul edilmektedir (Candan ve Yaşlak, 2020: 264-265). Kripto paraların geçerliliğini ve değerini yükselten de kıt oluşu nedeniyle belli bir adedin üstüne çıkamaması ve güvenlik önlemleri ile taklit edilememesidir. Şifreli kodlamayla oluşturulan bu para birimlerinin düşük maliyetlerle hesaplar arası aktarıma imkân tanınması, takas işlemleri ve mahsuplaşma sorunlarının çözülmesine bağlı olarak yaygınlığı gün geçtikçe katlanarak artan bir finansal araç özelliği kazanmasını sağlamaktadır (Bilginer ve Kahveci, 2021: 266).

Değişen teknolojik düzene bağlı olarak internetin hayatımızdaki artan yeri ve alış-veriş kültüründe yaşanan dijitalleşme ile birlikte iki temel faktör sayesinde, kripto paraların ve ilki olan BTC’nin insanlar üzerindeki etkisini arttırdığına inanılmaktadır. Bunlardan ilki teknoloji tutkunluğunun artması ve global finans sistemine güvenmeyen insanların sığınacak en kârlı liman olarak kripto varlıkları görmelerinden kaynaklanmaktadır (Özdemir, Orhan ve Burgazoğlu., 2020: 309). Bununla birlikte uluslararası finans yatırımcıları tarafından kripto paralara karşı talebin en çekici yönü olarak aracısız ve herhangi bir komisyon ödenmeden uluslararası işlemlerin yapılıyor olması da görülmektedir. Bu talep yüksekliğinin diğer bir nedeni ise kaynağı belli olmayan veya yasal olarak nitelendirilmeyen işlemlere olanak tanınmasındaki kolaylıktır. Bu durum otorite boşluğu oluşturması nedeniyle kaygıyla karşılanırsa da konvansiyonel bankacılık ve finans alanında teknolojik gelişim hızına uyum sağlamayı ve ekonomik yapının içerisine bu yeniliğin bir an önce entegre edilmesi gerekliliğini değiştirmemektedir (Şahin ve Bulut, 2021: 499).

4.1. İslam Hukuku Açısından Kripto Paralar

İslam Hukuku açısından elde edilen gelirin uygunluğunu sağlayan husus, kazancın elde edildiği enstrümanın helal bir niteliğe sahip olup olmadığıdır. Bu anlamda finansal bir varlık olarak ortaya çıkarılan kripto paranın finans açısından değerlendirilmesinden evvel İslam hukuku kurallarına olan uygunluğu konusunda fikir birliği sağlanması önemlidir (Özdemir ve diğerleri., 2020: 313). Zira İslam dini, insan hayatına sadece ahiret inancı çerçevesinde yön verilmeye çalışan ve ibadet temelli bir inanç sistemini yaşayış biçimi olarak görmemektedir. Dünya yaşamı içerisinde hayatın devam ettirilmesi için doğruluk ve dürüstlük kurallarından ödün verilmeden ekonomik, sosyal ve kültürel öğeleriyle bir bütünsellik sağlanması gereklidir. Toplumsal yaşamın kurallarını ayrıntılarıyla düzenlemeye çalışan İslam Hukuku, insan hayatının tamamını kapsamı nedeniyle oldukça gelişmiş bir yapıyı özümsemektedir. Bu anlamda sosyal ve ekonomik düzeni oluşturmaya çalışan İslam hukuku açısından, Hz. Muhammed (sav) zamanından itibaren iktisadi yaşamın içerisinde para ve paranın kullanım usulleriyle ilgili bilgiler (Bakara/85 -Haşr/7 -Tevbe/34) verilmiştir (Korkut, 2020: 7-8).

Toplumsal yaşam içerisinde sosyal ve ekonomik olarak mübadele döngüsünün insan topluluklarıyla birlikte başladığı, para veya onun fonksiyonunu yerine getiren şeylerin bunlardan sonra oluştuğunu kabul etmek konusunda ortak fikir mevcuttur (Keleş, 1998: 88). İlim insanları tarafından İslami açıdan değerlendirilen para, mübadeleye konu olacak eşyaya değer biçmesi bakımından mevcut fonksiyonları yerine getirdiği haliyle yeterli kabul edilmektedir. Bu bakımdan para, otoriter güç tarafından desteklenen, topluluk tarafından ikrazatın ifasında kabul edilen, malın bedeline karşılık oluşturabilecek, değişim yapılmasında sakınca görülmeyen bir finansal araç olarak kabul edilmektedir (Bilginer ve Kahveci, 2021: 264). Bu tanımlama ölçüsünde para toplumsal yaşamın ekonomik bir ögesi olarak tarif edilmiş; satın alma gücüne sahip, değerini korumasıyla ekonomik itibarı olan, iktisadi âlemde kendisine devamlı süreçte güven telkin edilmiş, insanlar açısından sahip olma arzusu yüksek, zor elde edilmesine bağlı olarak da nadir olarak tanımlanan özelliklere sahiptir (Bayındır, 2000: 31).

Kripto paraya İslami açıdan gerçekleştirilen çalışmalarda, devlet gözetiminde bulunmayan merkezi bir yapının dışında oluşturulan finansal özelliği nedeniyle, mahremiyetine ilişkin olarak bireyler tarafından kontrolü kolay olmayan niteliği öne çıkmaktadır. Kripto varlıkların merkeziyetsiz yapısı nedeniyle kontrol ve denetime tabi olmaması, para sistemi olarak istikrarı ve güveni zedeleyen bir unsur olarak para hükmünü taşımadığı gerekçeleriyle eleştirilmektedir. Bir finansal varlıkta para vasfının bulunduğu kabul edilebilmesi için iki hususun dikkate alınması gerektiği belirtilir. Birincisi bizzat kendisinden faydalanılmadan bir başka eşya veya hizmetin satın alınmasına aracılık etmesidir. İkinci şart ise devletin yetkili kıldığı bir kurumunca (genelde merkez bankası) ortaya çıkarılmasıdır (Şahin, 2022: 65). Kripto paralar, devletlerin veya merkezî bir sistemin değil, onu geliştirmiş olan kişilerin kontrol ve denetimindedir. Kripto paranın ortaya çıkarılması safhasında gayri resmi olarak herhangi bir kuruma tahsis edilmesi yahut bir finans kuruluşuna bağlı olunmadan sahiplenilmesi nedeniyle bankalar gibi aracıları bulunmamaktadır. Ne menşei ne de fiili bakiyeleri yahut hesapları sorgulanabilmektedir. Sadece kripto varlık hizmet sağlayıcısı platform veya saklama kuruluşu olarak hizmet sunumları yapılabilmektedir. Kripto sistemi içerisinde para diye nitelen kıymet, herhangi bir mali kural veya kanunla korunmamakta ve herhangi bir denetleme kurulu tarafından kontrol edilmemektedir. Bu durum, değerindeki sert artışların ve ani değer düşüşlerinin nedenlerinden biridir. Risk düzeyi yüksek bu durumun varlığı ğarar² olduğu nitelemesini haklı göstermektedir (Fatarib ve Sali, 2021: 250).

Kripto paralar, para olma özelliklerini taşıyıp taşımadığı hususunda dahi fikir birliğinin henüz oluşmadığı varlıklardır. Mevcut enflasyonist yapı içerisinde, mübadele değeri olma özelliğinden daha çok yatırım sermaye özelliği ile iktisadi kaynakların değerini korumak için tercih edilen bir finansal araç görünümündedir. Şer'i hükümler bakımından daha çok aleyhinde hükümler içeren görüşler bulunurken, lehinde görüşlerini ifade eden ilim insanları da bulunmaktadır (Özdemir ve diğerleri, 2020: 314-317). Kripto paranın finansal kullanımı anlamında görüşlerini beyan edenleri olumlu ve olumsuz olarak iki kategoride değerlendirmek gerekirse, aşağıdaki tablo yol gösterici olacaktır (Almış, 2022: 79-94).

² Ğarar: İslam Hukukuna göre sonu bilinmeyen, tehlikeli, riskli ve aldatmaya yönelik durum

Tablo 1. Kripto Varlıklara İlişkin Türkiye ve Dünyadaki Görüşler

Olumsuz Görüş Bildirenler	Olumlu Görüş Bildirenler
DİB Din İşleri Yüksek Kurulu Prof. Dr. Hayrettin Karaman Ali Muhyiddin el-Karadağî (Dünya Müslüman Âlimler Birliği Genel Sekreteri)	Prof. Dr. Süleyman Kaya Prof. Dr. Hasan Doğan Mohd Daud Bakar (Malezya Merkez Bankası Şer'i Danışma Kurulu Başkanı)
Mısır Fetva Kurulu, Filistin Fetva Kurulu, Endonezya Ulema Meclisi	İbrahim b. Ahmed b. Muhammed Yahya
Haitham Al-Haddad (Avrupa İslam Konseyi Fıkıh heyeti temsilcisi)	Abdullah b. Muhammed b. Abdülvehhâb el-Akil
Prof. Dr. Monzer Kahf	Muhammed Ebû Bekir (Endonezya Blossom Finance Şariat Danışmanı)
Helal Finans Açısından Dijital Kripto Paralar Çalıştayı (2020)	Halid Abdülmünim er-Rıfâi
Prof. Dr. Servet Bayındır	Mısır İslam Ekonomi Forumu

Türkiye’de Din İşleri Yüksek Kurulu’na 2017 yılında kripto paraların ilki olan BTC ve Ethereum özelinde yatırım amaçlı edinilmelerinin caiz olup olmağı yönünde sorulmuştur. Bu hususa, devletin sağladığı itibari değere ve güce sahip olmaması, arkasında merkezi bir finansal kurumun bulunmayışı ve devlet teminatı altında olmaması nedenleriyle büyük belirsizlikleri (ğarar) bünyesinde barındıran ve bir aldatma (tağrir) aracı olarak kullanılıp kullanılmamasına bağlı olarak para olarak kabul edilmemesi yönünde değerlendirildiği şeklinde cevap verilmiştir (Din İşleri Yüksek Kurulu, 2017). Yapılan son değerlendirmeler de Merkez Bankasının aldığı karara bağlantılar sağlanarak, para olarak nitelenmesinden daha çok varlık olarak değerlendirilmesi gerektiği yönünde görüş devam etmektedir.

Filistin ve Mısır Fetva Kurulları, kripto paraların olumsuz yapılarını daha çok belirsizlik (ğarar), haksız ve kumar bahsiyle nitelenen kazanç ve aldatmaya dayalı ekonomik istikrarı bozucu durumları üzerinden eleştirmektedir. Müslüman çoğunluklu en büyük ülke olarak Endonezya da kripto para ticaretini yasaklamıştır. Endonezya Ulema Konseyi, kripto paraların “belirsizlik ve zarar unsurlarını” ve “fiziksel bir forma, net bir değere [veya] bilinen kesin bir miktara” sahip olmadığı düşüncesiyle kaçınılması gerektiğini savunmuştur (İslami Analiz, 2021). Piyasa hareketleri üzerinde sert dalgalanmaların yer alması, herhangi bir kanun veya kurumla denetime imkân tanımaması, paranın şer’i açıdan taşınması gereken birtakım özelliklerin sistemde bulunmaması gibi gerekçeleri öne sürerek kripto para alım-satımının İslami açıdan uygun olmadığı yönünde görüşlerini beyan etmişlerdir. Bu düşüncelerini de Hz. Muhammed (sav)’in “Bizi aldatan bizden değildir” hadisine dayandırarak, sistemin içerisine giren ekonomik aktörlerin aldatıldığı ve haksızlığa

sebeup olacak durumların yoğun biçimde yaşandığı ifade edilmiştir (Bilginer ve Kahveci, 2021: 274).

“Kripto para haram mıdır?” sorusunun cevabı nüanslıdır ve büyük ölçüde ticaret yöntemlerine, yatırım amaçlarına ve bireysel akademik yorumlara bağlıdır. Mısır'ın Büyük Müftüsü gibi önde gelen akademisyenler, Bitcoin'in oynaklığı ve belirsizliği nedeniyle haram olduğunu ilan ederken, Malezya'nın Şariat Danışma Konseyi ve diğer birçok otorite, spot Bitcoin ticaretinin caiz olduğunu kabul etmiştir. Konsensüs, Bitcoin'in anlık spot işlemlerle satın alındığında, meşru amaçlarla tutulduğunda ve faiz bazlı özelliklerden kaçınan platformlarda işlem gördüğünde helal olabileceğini göstermektedir. Yatırım yapma amacı kapsamında değer saklama aracı olarak uzun vadede elde tutmak veya meşru işlemler için kullanmak, sadece hızlı kar elde etmek için yapılan günlük ticaret spekülasyonundan farklıdır ve meşru kabul edilmesi düşüncesini hâkim kılmaktadır (Mexc, 2025).

Türkiye içerisinde veya uluslararası alanda Fetva Kurulları ve İslam alimleri tarafından yapılan tüm açıklamalarda, kripto para sisteminin İslam'ın emrettiği kurallar doğrultusunda para olarak tanımlanan finansal araçlardan kabul edilebilmesi için “belirsizlik, aldatma”, “sebepsiz ve haksız (kanunsuz) kazanç”, “egemen güç otoritesi yokluğu” gibi eksikliklerin öncelikle giderilmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır. Kripto paraların hukuki altyapıya sahip finansal varlık olarak kabulü için para olma vasıflarına sahip olduğunu göstermesi ve sadece tasarruf aracı olarak değil mübadele, kıymet ölçüsü ve ödeme aracı olduğunu da kanıtlamasının gerektiği ifade edilmektedir. Devletlerin kripto paralarını oluşturarak tedavüle çıkarmaları içinse ileri sürülen risklerin bertaraf edilmesi, suiistimallerin ortadan kaldırılması ve hukuki açmazların giderilmesi gerekmektedir (Alkış, 2018: 80-81). Bu durumların düzeltilmesi sonrasında kripto paraların ticari hayat içerisinde kabul edilirliliği, uluslararası toplumlar tarafından kullanımı, üretim ve tüketimler üzerindeki olumlu etkileri, finansman ve para basım maliyetleri üzerinde azalış etkilerini gösterebileceği değerlendirilmektedir (Selçuk ve Kaya 2021: 138).

4.2. Vergi Hukuku Açısından Kripto Paralar

Küreselleşme hareketinin uzantısı olarak kalkan fiziksel sınırlar nedeniyle iktisadi, mali, ticari ve sosyolojik olaylar artık bütünsellik oluşturmaktadır. Dünyanın dönme hızına bağlı olmaksızın günün her saatinde finansal işlemler ve ekonomik faaliyetler yürütülür haldedir. Para sistemi olarak etkileşimi hızla artan kripto para ve varlıkların, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de takip edilirliliği ve kullanıcı sayısı gün be gün artmaktadır. Farklı bir yapısal içeriğe sahip kripto para sisteminin, kavramsal tanımlaması yapılırken bahsedildiği üzere para olarak kabul edilmesinde dahi sorunlar mevcut iken mahiyeti itibarıyla yapısının nasıl olduğu yönünde görüş birliği de henüz bulunmamaktadır. Finansal sistem içerisinde önemli bir araç haline gelen kripto paraların vergilendirilip vergilendirilemeyeceği konusunda ise kazancın ortaya çıkması durumunda kazancın türü ve verginin nasıl hesaplanacağı hususlarında teorik ve idari bir fikir birliği de henüz oluşmamıştır (Altun, 2024: 91-93).

Finansal alemde kullanımı hızla artan kripto para teknolojisinin tüm finansal sistemde oluşturduğu farklılığa bağlı olarak vergileme yönünden de yetersiz sonuçları ortaya çıkardığı görülmektedir. Kripto varlıkların vergilendirmeye tabi olması ve vergi muamelesinde, kripto paranın amacına, yapılan işlemin türüne ve varlığın elde

tutulma süresine göre değişmektedir. Kripto varlıkların vergilendirilmemesi, vergilemede adalet ve eşitlik ilkelerine uyumsuzlukları ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle ülkelerin birçoğu Vergi Hukuku çerçevesinde yasal tanımlamalar ve düzenlemeler yapmak için çalışmalar yürütmekte ama çoğunluğu sonuca varamamaktadır (Gümüş ve Sağdıç, 2021: 532). Ülkeler arasında bir fikir birliği oluşmamakla birlikte, vergisel açıdan kripto paranın tanımı vergilendirilebilmesi için yani kripto paranın emtia mı, para mı yoksa menkul kıymet olarak mı kabul edilmesi gerektiği önemli bir husustur.

Ontolojik açıdan kripto paraların bir varlık grubuna dahil edilmesi halinde devletin egemenliğinde olan alanlarda bir müdahale yapabilmesine ve devlet kontrolünde gerekli düzenleme ve denetlemelere gerek duyulacaktır. Bu düşünce ise kripto paraların ortaya çıkmasını sağlayan temel düşünceye aykırıdır. Zira herhangi bir bağımlılık oluşmadan, parasal kaynak transferlerinin serbest bir şekilde yürütülmesi fikriyle ortaya çıkan bir sistemdir. Bununla birlikte geleneksellik yönünden paranın fonksiyonlarını yerine getirmeyen kripto paralar, herhangi bir gerçek varlığa dayanmasa da birçok ülkede yatırım aracı şeklinde ilgi gören bir yapı halini almıştır. Bu ise uluslararası sistemde ve Türkiye’de görülen Thodex, Bitrota, Vebitcoin, Sistemcoin, Hecoin gibi finansal dolandırıcılık hukuksuzluklarını ortaya çıkarmaktadır (Canbaz ve Berkun, 2021: 103).

Vergi Hukuku açısından kripto parayı tanımlarken; iktisadi açıdan bir varlık mı, emtia mı yoksa bir para birimi (elektronik evrak) olarak mı değerlendirilmelidir? Menkul kıymet olarak mı yoksa yasal ödeme aracı olarak mı kabul edilmelidir? Bu konuda ülke grupları itibariyle farklı uygulamalar mevcut olup aşağıdaki gibi gruplandırma yapılabilir (İçten, 2025: 71).

Tablo 2. Ülke grupları itibariyle kripto varlık tanımı.

Gayri Maddi Varlık	Finansal Varlık	Emtia	Para
Avustralya	Japonya	Çin	Belçika
Fransa	Brezilya	Avusturya	El Salvador
İspanya	Danimarka	Endonezya	Polonya
İsveç	Almanya	Kanada	İtalya
İsviçre	Finlandiya		Fildişi Sahili
İngiltere	Slovakya		
Şili	Güney Afrika Cumhuriyeti		
Çekya	Hırvatistan		

Bu sınıflandırmalara göre ABD, Avustralya, Almanya, Finlandiya, İngiltere, İspanya, İtalya, Hindistan ve Japonya’da kripto paralar, sermayeden elde edilen kazanç (Capital Gains Tax) kapsamında değerlendirilmektedir. Ayrıca OECD raporunda nakit varlıklarını kripto para piyasasında değerlendirmek isteyen küçük yatırımcılar için küçük vergi istisnalarının getirilmesinin uygun olacağı kabul edilmektedir. Böylece bireylerin vergiye uyum sağlamasını kolaylaştıracak düzenleme olarak bu

işlemler sonucu ekonomik değerlerde ortaya çıkacak küçük artışların kapsam dışında tutulması olumlu kabul edilmektedir (Yüce, 2021).

ABD vergi otoritesi IRS, diğer devletlerin bakış açılarının aksine Bitcoin'i nakit varlık olarak değil, emtia olarak görmüş ve mükelleflerin kısa vadeli ve uzun vadeli elde tutuşlarına göre %10 ile %37 arasında değişen oranlar üzerinden vergilendirilmesine karar vermiştir (Wook, 2025). Almanya'da kripto paralardan elde edilen kazanç %25 sermaye kazanç vergisi kapsamında vergilendirilmekte, bir yıldan uzun süreli elde tutulan kripto paralar vergi dışı tutulmakta, bir yıldan daha kısa sürede elden çıkarmalarda ise elde edilen 600 Avro kazanç vergiden istisna kabul edilmektedir (Cebecioğlu, 2017). Avusturalya hükümeti de Bitcoin ve diğer kripto para birimlerini para veya döviz olarak görmemekte varlık olarak sınıflandırmaktadır. Bunların elden çıkarılmadan önce 1 yıl bekletilmesi halinde, kripto para kazançları için %50 daha az vergi ödeneceğini bildirilmektedir (Legge, 2025). Finlandiya'da kripto para tüccarları, işlemlerinin toplam satış fiyatının 1000 €'yu aşması halinde vergilendirilmektedir. Kripto para birimleri üzerindeki vergi oranı, 30.000 €'nun altındaki kârlar için %30 ve bu eşğin üzerindeki miktar için %34'tür. Ayrıca, kripto madenciliğinden elde edilen gelir %44'e varan oranlarda gelir vergisine tabidir (Divly, 2025).

Kripto para üzerinden elde edilen gelir, Malta, Hong Kong, Singapur ve Portekiz'de vergi kapsamı dışında görülürken, çoğu ülkeler açısından kazanç vergisi kapsamında "gayri maddi varlıklar" olarak değerlendirilmektedir. Sermaye kazancı kapsamında vergileme süreci, sermayeden elde edilen gelirlere veya bir birey tarafından sahip olunan varlık satışı sonrası elde edilen kâra uygulanan bir vergi türüdür. Verginin uygulanması için sahip olunan varlık nakit varlık olarak dolaşımda olmalıdır. Yani bir şeyler satın almak için kripto satmak, hediye etmek, takas etmek, dönüştürmek veya kullanmak anlamına gelen işlemlerden herhangi birinin yapılması gereklidir. Yatırımcının elinde olan varlıklar için vergi salınması mümkün değildir. Verginin ortaya çıkması için kripto para birimi elden çıkarılmalıdır (Gago ve Ağaç, 2020).

İslam ülkeleri içerisindeki değerlendirmelere bakmak gerekirse, kripto varlıkları meşru kabul edenleri gözlemlemek doğru olacaktır. Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)'nde, 2022 yılında Dubai'de Sanal Varlıklar Düzenleme Kurumu (VARA) kurulmuş yasal düzenlemeler buradan takip edilmeye başlanmıştır. BAE, bireylerin kripto para birimlerinden elde ettikleri kişisel gelir veya sermaye kazançlarını vergilendirmemektedir. Kripto ticareti, madenciliği veya borsa faaliyetlerinde bulunan tüzel kişiler, vergilendirilebilir gelirleri üzerinden Federal Kurumlar Vergisi'ne (%9) tabidir. BAE Federal Vergi Dairesi, Ekim 2024'te aldığı bir kararla kripto para transferlerini ve dönüştürme işlemlerini 1 Ocak 2018'e kadar geriye dönük olarak KDV'den de muaf tutmuştur (Tulpartax, 2026).

5. Türkiye Açısından Kripto Varlıkların Değerlendirilmesi

5.1. İslam Hukuku Yönüyle Değerlendirme

Dünya ekonomisi üzerinde otorite güç konumundaki finansal varlık olarak paranın değerlerini ve yapısını tamamen değiştirmiş olan kripto paraların, İslam hukuku açısından helal mi sayılması gerektiği, yoksa yürütülen iktisadi işlemlerin "ğarar" içermesi nedeniyle haram mı sayılması gerektiği yönünde farklı görüşler zikredilmektedir. Bununla birlikte her ne kadar devletler üstü bir yapı olsa da kendi toplumlarında yaşayan bireylerin yaşamlarını sürdürdükleri devletin hukuk kurallarına uymaları ve kamusal harcamalara katılmaları için ödemeleri gereken

vergiler açısından da sorgulanmaktadır. Kripto paraların varlık mı yoksa para mı kabul edilmesi, işlemlerin yasal mı olduğu yoksa kanunsuz işlemler tanımlamasına mı girdiği yönünde somut kararlar da henüz oturmamıştır.

Birçok iktisatçı sadece paraların birim değerlerini tartışırken, kıymetli para biriminin hukuki bir temelde oluşturulması gerektiğini ifade ederler. Belli kıstaslara göre bir değere sahip olan para birimleri ile yapılacak finansal işlemlere izin verilmesi gerektiği kabul edilir. İslam Hukukuna göre değerlendirmelerde bulunan âlimlere göre ise sosyal adalet ve gelir dağılımı adaleti sağlanmasıyla oluşturulacak iktisadi istikrar için düzgün işleyen para sistemi önemlidir (Tabakoğlu, 2010: 28). BTC ve diğer kripto paraların İslam Hukuku hükümlerine uymadığını ve bu paraların da devlet tarafından ortaya çıkarılması gerektiğini ve işlemlerde devlet tarafından garanti edilen bir değer standardında gözetimin olması gerektiği belirtilmektedir. Kripto paraların, saadet zinciri yapılarına benzer dolandırıcılık ve kaçakçılığa, uyuşturucu vb. kanunsuz işlemlerle kara para aklama ve diğerleri gibi çeşitli suç doğurucu işlemlere karşı savunmasız olan, kaynağı bilinmeyen ve teminatsız bir finansal araç olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle, muğlak ve aldatıcı malların satın alınması ve satılmasını yasaklayan İslam Hukuku hükümleri nedeniyle kripto para piyasasına girilmemesi gerektiğini belirten değerlendirmeler mevcuttur.

Kripto para sistemini değerlendiren İslam Hukuku alimleri, spekülasyon işlemleri bünyesinde yoğun bir şekilde barındırması ve kısa sürelerde yaşanan azalış ve artışlar nedeniyle bu tür finansal işlemlere şüpheyle yaklaşmaktadır. İslam hukukunun yasakladığı ğarar ve meysir³ kapsamındaki yapının oluşumunu sağladığı gerekçesiyle de uygun kabul edilmemektedir. Zira kripto varlıklara dayalı para sisteminde esas kaynağın ne olduğu bilinmediğinden finansal garantisi de bulunmamaktadır. Hileli olabilecek işlemleri kapsaması, kullanılan kaynakların usulsüz aktarımına sebep olması, ortaya çıkarılan zenginliklerin sömürü aracı olarak görülmesi, insan kaçakçılığı gibi uluslararası suçlara aracılık etmeleri nedenleriyle bu para ticaretinin yapılmasının uygun olmadığı düşünülmektedir. Bu hususu somut örneklerle dile getirmek gerekirse kripto para piyasası haberlerini veren bir internet sitesindeki haberde, BANANAS31 adıyla tanınmış bir altcoinin 21-25 Haziran 2025 aralığında %220 oranında yükselerek değerini üçe katladığı belirtilerek, 26 Haziran günü yaşadığı düşüşle %60'a yakın değer kaybı oluşumuna dikkat çekilmiştir (Tufan, 2025). Aynı şekilde 11 Ekim 2025 tarihinde ABD Başkanı Trump'ın açıklamaları kaynak gösterilerek kripto piyasasında çok sert düşüşler yaşanmıştır. Sadece birkaç saat içinde 1,5 milyondan fazla yatırımcı pozisyonunu kaybederken, 19,3 milyar dolar tasfiye rakamına ulaşıldı. Bu rakam, LUNA, COVID ve FTX krizlerini geride bırakarak kripto tarihinin en büyük tek günlük tasfiyesi olarak kayıtlara geçti (Kripto Büyük Çöküş, 2025). Bu nedenle değer artış ve azalışlarının bu denli hızlı bir ivmeye sahip olması, sistemdeki finansal varlıklara karşı şüpheyle bakılmasını haklı göstermektedir. Kripto para sisteminde varlıklarını değerlendirmek için yatırımcı olarak yer almak isteyenler açısından spekülasyon hareketlerle büyük miktarda finansal olumsuzluklar yaşanabilmesi olasılığı yüksektir.

İslam hukuku açısından ğarar (belirsizlik) yönüyle bahsedilen hususların yanında kripto paralarda merkezizetsiz yapının olmasını ve devletlerin bu tür paraların ortaya

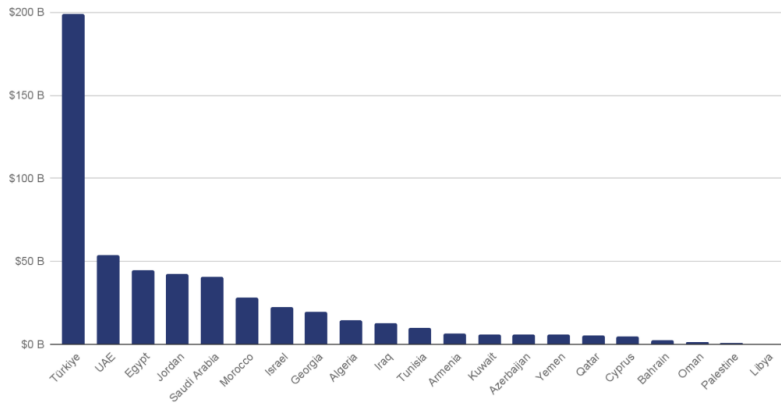
³ Meysir: İslam Hukukuna göre talih oyunu şeklindeki kumar çeşidi

çıkarılmasında yetki ve sorumluluğunun bulunmamasının mesalih-i mürsele⁴ kapsamında sorun teşkil etmediğini düşünenler de bulunmaktadır. Hz. Muhammed (sav) ile Raşid halifeler zamanında para basımının devlet tekeline alınmamasını delil olarak göstermektedirler. Piyasanın yaygın olarak kullandığı Bizans dinarı ve Sâsânî dirhemlerinin değişim aracı ve hesap birimi olarak kullanımına devam edilmesi, genel örf kuralları kapsamında değerlendirilerek bu paraların yerine yerli paranın getirilmesi istenmemiştir. Söz konusu dönemlerde haksızlık ve adaletsizliğe neden olmamak esas alınmış ve devletin otoritesinden ziyade değişim aracı olarak piyasanın kabulüne önem verilmiştir. Bu kapsamda piyasanın genel kabulünü sağlayan ve kullanıldığı ülke tarafından ortaya çıkarılmadığı bilinen kripto paraların kullanımını yasaklı olarak görmemek gerektiği görüşünü ifade edenler bulunmaktadır (Şahin, 2022: 67). Ayrıca kripto varlıklara dayalı işlemlerin takip edilebildiği, değişmeyen şeffaf işlemler silsilesi oluşumu gerekçeleriyle olumsuz bakılmaması gerektiğini belirten alimler de mevcuttur. Kripto varlık yatırımlarının, paranın yönetimi ve para birimlerini düzenleyen herhangi bir İslam iktisadî finans ilkesine aykırı olmaması nedeniyle haram kabul edilmemesi gerektiği savunulmaktadır. Ancak sistem içerisinde yer alan verilerin, işlemi yapan kişinin kimliğinden ziyade yalnızca cüzdan adresi tanımlanmasıyla yer alması ve işlemlerin gerçek kişilerin belirtecekleri takma adla yapılması yönleriyle de temkinli duruşu önerenler de bulunmaktadır (Almış, 2021: 104).

İslam hukukuna göre kaynak olarak Kur'an vahiyleri temellerine dayanan usul tercihi olmakla birlikte, uygulanmasına ilişkin hükümler zaman ve mekân kavramlarından soyutlanmış değildir. Ayrıca İslam dini, âlimlerin de üzerinde hemfikir olduğu üzere itidalli olmayı, orta yolda bulunmayı dengeli olmayı öğütler. Hakikatten ayrılmamayı belirten İslam dini, içinde bulundurduğu dinamizm ve fikirsel çabalar eşliğinde sürekli yenilenmeyi de gerektirir. Bu anlamda dünya genelinde 2 milyar Müslüman nüfusunun var olduğu düşünüldüğünde, kripto para sisteminin haram sayılmasına neden olan eksiklikler açısından teorik istişarelere ağırlık verilmelidir. Kripto para sisteminin içerisinde yer alan bilgi paylaşımı gizliliği ve belirsizliğe neden olacak şekilde verilerin paylaşılmaması gibi helal olmasının önündeki engellerin ortadan kaldırılacağı bir kripto paranın Müslüman ülkeler birliği tarafından oluşturulması sağlanabilir. Böylece dünya para sistemi içerisinde finansal gücü bulunan Amerikan doları kullanımının azaltılması veya sahipliği belli olmayan kripto paraların piyasayı ele geçirmelerinin önüne engel konulabilecektir. Bu hususun gerçekleşmesiyle, İslam ülkelerinin birbiriyle ticari ilişkileri veya borçlanma işlemlerinde kullanımı ile yaygınlık ve güven ilişkileri sağlanabilecektir.

Türkiye’de, T.C. Merkez Bankası tarafından yayınlanan “Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik” kapsamında, ödeme işlemlerinde oluşturabileceği muhtemel riskler nedeniyle belirli düzeyde yasal çalışmalar yapılana kadar kripto paraların kullanımı yasak haldedir. İslam hukuku açısından şüpheli olarak görülen ve finansal yapısı itibarıyla riskli olarak nitelenen kripto paraların Türkiye’deki işlem sayısı çok yüksek seviyelerdedir. Chainalysis tarafından hazırlanan rapora göre, Temmuz 2024-Haziran 2025 döneminde Türkiye’deki kripto para işlemlerinin toplam hacmi 200 milyar dolara ulaştı ve bu rakam, Ortadoğu ve Kuzey Afrika (MENA) bölgesinde Türkiye’yi ilk sıraya taşıdı (Team, 2025).

⁴ Mesalihi Mürsele: İslam’ın aslı delilleri (Kur'an, Sünnet, icmâ ve kıyas) lehinde veya aleyhinde delil bulunmayan maslahatlara verilen isimdir



Şekil 1. Ortadoğu ve Kuzey Afrika (MENA) Bölgesi Kripto İşlemleri (Milyar \$)

Hazırlanan rapora göre Türkiye'nin 200 milyar dolara ulaşan dev kripto pazarı, bölgesel bir liderlikten çok, ekonomik baskıların tetiklediği spekülasyonlu bir hareket olarak kabul edilmektedir. Türkiye açısından spekülasyonlu işlemlerin yoğunluğu olsa da hukuka uygunluk karinesi gereğince uluslararası düzeyde yasal düzenlemeler yapılmaya başlandıkça dünya genelinde olacağı gibi Türkiye’de de kripto para sisteminde risklerin ortadan kaldırılması sağlanabilecektir. Bu anlamda olumsuz fikir beyan edenlerin görüşlerinde değişimler yaşanabilmesi olası bir durumdur. Bu sistemin Müslümanlar lehine kullanılması ile ilgili açılımlar yapılmasının daha doğru bir davranış olacağı görüşü de gözden kaçırılmamalıdır.

5.2. Vergi Hukuku Yönüyle Değerlendirme

Türkiye’de Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), kripto paraların finansal yapısını ve işlevlerini inceleyip kripto paralar için elektronik para tanımlaması yapmamaktadır. T.C Merkez Bankası ise ekonomide istikrara finansal açıdan katkı sağlayabileceği düşüncesiyle kripto paraları incelemektedir (Şahin ve Bulut, 2021: 501). 16 Nisan 2021’de T.C. Merkez Bankası tarafından yayımlanan “Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik” ile hukuki bir metinde ilk kez kripto varlıklar tanımlaması kullanılmıştır. Bu yasal düzenlemeye göre kripto varlıklar, “dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji ile sanal olarak oluşturulup dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan, ancak itibari para, kaydi para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilmeyen gayri maddi varlıklar” şeklinde tanımlanmıştır (Yüce, 2021).

Kripto varlıkların merkeziyetsiz yapısı nedeniyle suç unsuru taşıyan yasadışı muamelelerde kullanılmasının çok kolay olduğu nitelenmektedir. Bu nedenle 2021/2 sayılı Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) Genelgesi ile Kripto Varlık Hizmet

Sağlayıcılara (KVHS) kimlik tespiti, şüpheli işlem bildirimi ve belge saklama yükümlülükleri getirilerek, kara paranın aklanması ve terörün finansmanı ile mücadele açısından denetim çerçevesi oluşturulmuştur. 25 Aralık 2024 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan MASAK mevzuatında, KVHS’ler için “finansal kuruluş” nitelendirmesi yapılmıştır. Kripto varlık transferleri sırasında gönderici ve alıcılara ait bilgilerin kaydedilmesi, KVHS’lerin uyum programı, e-tebligat, müşterinin tanınması ile uzaktan kimliğin tespiti gibi yükümlülükler tâbi kılınmasına yönelik yasal düzenlemeler yapılmıştır. 28.06.2025 tarihli son düzenlemeyle hizmet sağlayıcıları tarafından risk yönetim politikasında tutar ve işlem sayısı sınırı belirlemeye yönelik uygun tedbirlerin alınması istenmiştir. Platformlar tarafından, aracılık ettikleri kripto varlıkların çekiş işlemlerinde transfer edilecek kripto varlığın alım, takas veya yatırma işleminden en az 48 saat sonra gerçekleştirebilmelerine izin verilmiştir. Söz konusu sürenin, ilk kripto varlık çekim işlemleri bakımından olması halinde en az 72 saat içerisinde gerçekleşmesi mümkün kılınmıştır (Kripto Varlıklara Kural, 2025).

Dünyada ve Türkiye özel gündeminde yaşanan olağanüstülükler nedeniyle gecikmeler yaşansa da 7518 sayılı Sermaye Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un, TBMM Genel Kurulu’nda kabul edilmesi sonrası 26.06.2024 tarihi itibarıyla beklenen ölçüde olmasa da kanuni bir düzenleme yapılmıştır. Türkiye’de kripto varlıkların tanımlanması ve lisans alınması gibi konulara ilişkin yapılan düzenlemeye göre kripto para yatırımcılarından vergi alınması yönünde bir düzenleme yasada yer almamıştır. Sadece, Türkiye’de hizmet sunacak platformların bir önceki yılın faiz gelirleri hariç her yıl elde ettikleri gelirlerin %1’inin SPK’ya, %1’inin ise TUBİTAK bütçesine ilgili yılın Mayıs ayı sonuna kadar ödenmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır.

7518 sayılı yasal düzenlemeyle SPK, sermaye piyasası araçlarının kripto varlık olarak ihraç edilebilmesinde yetkili kurum haline getirilmiştir. Ekonomik yapıdaki düzenlemeye ilişkin yetkiler SPK’ya verilirken, teknolojik altyapı ve bilgi sistemleri konusunda TUBİTAK’ın belirlemiş olduğu kıstasların uygulanacağı kabul edilmiştir. Yasal düzenlemelerin odak noktası olarak, Türkiye’de hizmet sunan sanal platformların lisans alım süreçleri kabul edilmiştir. Bu anlamda, işlem yapabilecek platformların faaliyete başlaması için SPK’dan izin almaları zorunlu hale getirilmiştir. Hali hazırda hizmet sağlayıcılığı faaliyetlerini yürüten platformların izin almaları yürürlük tarihinden itibaren 1 ay içinde faaliyetlerine ilişkin izin almaları istenmiştir. Buna göre mevcut platformlar içerisinde lisans almak istemeyenlerin sistemden çıkmaları sonrası SPK kayıtlarına göre faaliyette bulunan lisanslı hizmet sağlayıcı platform sayısı 2025 Temmuz ayı itibarıyla 88 olarak görülmektedir (Koç, 2025: 916-917).

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından hazırlanan 2024-2028 Yılları Dijitalleşme ve Vergileme Raporunda, Kripto varlıkların vergi mevzuatında tanımlı mevcut iktisadi kıymetlerle bağlantı kurulmaksızın, henüz ortaya konulmamış bir varlık türü olarak “Dijital Varlık-Değer” olarak sınıflandırılması tavsiye edilmektedir. Ayrıca Gelir Vergisi Kanunu’nda 8. gelir unsuru olarak tanımlanarak müstakil bir vergileme rejimi hazırlanması önerilmektedir (Dijitalleşme ve Vergi, 2023).

Kripto varlıkların vergileme rejimi içerisinde yeni bir vergi türü kapsamına alınması doğru bir karar olacaktır. Dijital Varlık/Değer tanımlamasıyla vergi sistemimize dahil olması emtia, menkul kıymet, para türündeki diğer gelir unsurlarından ayrıştırılması

kapsamında daha nitelikli sonuçlar doğuracaktır. Bu anlamda kripto varlıklardan elde edilen gelirin tasnifi için önerimiz aşağıdaki gibidir:

1. Elde edilecek kazançların, tüzel kişiliği bulunmayan şahıslar tarafından elde edilmesi hallerinde vergilemenin tevkifat (stopaj) usulüyle tahsili yoluna gidilmesi verginin kaynakta kesilmesini sağlayacaktır. Yoksa beyan edilmesinin beklenmesi kazancın vergilendirilmesi açısından kazanç elde edenleri vergiden kaçınmaya yönlendirebilecektir.
2. Elde edilen kazanç tüzel kişiliği bulunan şahıslar tarafından elde edilirse dijital varlık gelirleri içerisinde gayri maddi haklar kapsamında maliyet unsurları dikkate alınarak gelir veya kurumlar vergisi açısından vergilendirilebilecektir.
3. Alım satımlar üzerinden KDV hesaplanması açısından vergilendirilmesi hususunda, 2015 Avrupa Adalet Divanı'nın "Kripto para alışverişi, katma değer vergisinden muaf tutulmalıdır." kararı nedeniyle birçok Avrupa Birliği ülkesinde kripto paraların alım-satımından KDV hesaplanmayacağı kararı uygulamadadır. Türkiye'de de KDV açısından bir vergilendirmenin uygun olmayacağı değerlendirilmektedir.
4. Kripto varlıkların alım ve satımına aracılık eden platformların gelirleri komisyon gelirleri sonucu ortaya çıkan kurum kazancı kapsamında yıllık olarak vergilendirilecektir.
5. Madenci kapsamında kripto varlıkların ortaya çıkmasını, üretimini sağlayan kişi veya kurumların satıştan elde etmiş oldukları gelirler ticari kazançlar kapsamında vergilendirilecektir.

6. Sonuç

Yeni teknolojik oluşumlar sayesinde meydana gelen dijital ölçekli yapılaşmaların gelecekte daha da artacağı öngörüsüyle, kripto paraların kullanım yaygınlığının kâğıt paralara oranla fazlalaşacağı düşünülmektedir. Merkezizetsiz yapıyı esas alan kripto paraların en belirgin özellikleri bu olsa da devletlerin kontrolünde kripto paraların oluşturulması gerektiği fikri de öne çıkmaya başlamıştır. İlk kripto para ihracını "emCash" adıyla yapan Dubai ile birlikte Venezüella, Estonya, İngiltere, Rusya, İsrail, İsviçre, Güney Kore, Yeni Zelanda gibi ülkeler de kendi ülke kripto paralarını oluşturmayı hedefleyen ve kısmen başaran ülkelerdir (Yılmaz, 2021: 38). Finansal etkinliğini kaybetmek istemeyen devletler ile senyoraj gelirlerini kaybetmek istemeyen ülke merkez bankaları, kendi ülke kripto paralarını oluşturma düşüncelerini ifade etmektedirler. Sistemin yaygınlaşma ihtimali doğrultusunda finansal beklenti Türkiye'nin de bu düşünceden ayrı düşmemesidir. Merkez bankası tarafından dijital para birimi oluşturulması çalışmaları bu kapsamda bir gelişme olarak görülebilir. 3 Eylül 2025 tarihinde Merkez Bankası tarafından Dijital Türk Lirası ekosistemine katılım çağrısı yapılmış ve finansal sistem içerisinde potansiyelin oluşturulması için katılım sağlanması istenmiştir (Katılım Çağrısı, 2025).

İslam hukuku yönünden tereddütleri içerisinde barındıran kripto para sistemine olan Türkiye'deki talep, toplam nüfusa oranlandığında %19,3 seviyelerindedir. Bu yatırımcı sayısına göre her 5 kişiden 1'i kripto varlık alım-satımı yapmakta, bu durum dünya ortalamasına göre Türkiye'yi dördüncü sırada tutmaktadır. Politik ve finansal alanda yaşanan olağanüstü etkiler sebebiyle yatırımcı yapılarında kaymalar yaşansa da Türkiye'de özellikle genç nüfusun kripto varlıklara olan ilgisinin oldukça yüksek

olduğu görülmektedir (Oruç, 2025). Bu oransal büyüklük nedeniyle İslam Hukuku açısından tereddütler olsa da Türkiye’de kripto paraların kullanımı açısından helal olup olmadığı noktasında hassasiyetin çok yoğun olmadığı görülmektedir. Ancak yatırımlarını kripto para sisteminde değerlendirmeyi düşünen insanların, İslam alimlerini esas alarak hem varlık hem de ticaret platformu hakkında kapsamlı araştırma yapmaları ve kaldırıp, opsiyon sözleşmeleri ve yasaklanmış sektörlerle bağlantılı projelerden kaçınmaları daha doğru olacaktır.

Türkiye’de vergi yükümlülüğü hususunda net kararlar alınmasa da salt vergilendirilmiş kazanç hesabının tespiti yoluna gidilmemelidir. Fiziki sınırların ortadan kalktığı finansal alemde, vergiden kaçınma anlayışı çerçevesinde sistem dışına kaçış düşüncelerinin ortaya çıkması çok kolaydır. Anayasal hakların zedelenmediği şekilde sistem içerisinde kalınmasını sağlayacak temkinli, kurallı ve geniş perspektiften bakılacak kanuni düzenlemeler oluşturulmalıdır. Zira gizlilik halinin kripto para sistemi içerisinde öne çıkan yapısal durum olması sebebiyle, OECD raporlarında da dile getirilen suçun finansmanı olarak görülmesinin önündeki engellerin kaldırılması için uluslararası iş birlikleri kapsamında birtakım sınırlamalar getirilmelidir.

Vergisel açıdan, kripto varlıklara ilişkin özel bir düzenleme henüz Gelir Vergisi Kanunu (GVK), Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK) veya Katma Değer Vergisi Kanunu (KDV) içinde yer almamaktadır. GVK kapsamında, kripto varlıklardan elde edilen kazançlar, sekizinci gelir unsuru olarak dijital varlıklar tanımlanması kapsamına alınması düşüncesi doğru bir yöntem olacaktır. Bu şekilde bir yöntem belirlenirse, parasını kripto para piyasasında değerlendirmek isteyen küçük yatırımcılar için de vergiye uyumun teşvik edilmesi bakımından küçük vergisel istisnalar sağlanmalıdır. Zira kazancın vergilendirilmesi açısından istisna tanımlanması, piyasa aktörleri olacak bireylerin kabullenmesi ve kaçışı engellemek için faydalı bir düzenleme olacaktır. OECD ülkelerinde uygulandığı üzere KDV’nin konusuna giren bir kazanç nitelemesinden sıyrarak, beyan usulü kapsamında bireyler açısından gelir vergisine, tüzel kişilikler açısından Kurumlar vergisine tabi olacaktır. Aracılık faaliyetini gerçekleştiren kurumlar açısından komisyon geliri elde edilmesine bağlı olarak ticari kazanç kapsamında vergilendirilmesi sağlanmalıdır.

Referanslar

- Alkış, A. (2018). İslam Hukuku Açısından Bitcoin ve Kripto Para. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 69-90.
- Alkış, A. (2020). Para Olabilme Yönüyle İslam Hukuku Açısından Kripto Para. Şimşek, M. ve Samar, M. (Ed.), *İslami Finans ve Finansal Teknolojiler (Fintech) Blokzincir-Akıllı Sözleşmeler-Kripto Paralar* içinde (177-197 ss.). NEÜ Yayınları.
- Almış, B. (2022). *Madeni Paradan Dijital Paraya: İslami Finans İlkeleri Doğrultusunda Kripto Paraların İncelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Bankacılık ve Finans Anabilim Dalı, Karabük.
- Altun, M.A. (2024). *Kripto Paranın Vergilendirilmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı, Bursa.

- Atik, M., Köse, Y. ve Yılmaz, B. (2021). Kripto Para, Para mıdır Döngüsünde Kabul Edilebilirlik Üzerine Ampirik Bir Uygulama. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12 (23), 155-170.
- Bayındır, A. (2000). Başlangıçtan Günümüze Kadar İslam Toplumunda Madeni Paralar ve Kâğıt Paralar. *Journal of Istanbul University Faculty of Theology*, 2. Erişim adresi dergipark.org.tr
- Bilginer, Y., ve Kahveci, N. (2021). Kripto Paraların İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. <https://doi.org/10.35415/sirnakifd.894874>
- Canbaz, M. F., ve Berkun, G. (2021). Kripto Para Teknolojisi ve İslami Finans Açısından Meşruiyeti. *Uluslararası Bankacılık Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 98-133. <https://doi.org/10.52736/ubeyad.958699>
- Candan, A., ve Yaşlak, H. İ. (2020). Bitcoin Örneği Üzerinden Fıkıhın Kripto Paralara Bakış Açısı. Korkut, C (Ed.) *İslam İktisadında Para-bakırdan dijitale içinde. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları*. (257-292 ss.).
- Cebecioğlu, E. (2017). *Kripto Paraların (Bitcoin) Uluslararası Boyutuyla Vergisel Açından İncelenmesi*. Erişim adresi <https://www.pkfistanbul.com/kripto-paralarin-bitcoin-uluslararasi-boyutuyla-vergisel-acidan-incelenmesi/>
- Cebecioğlu, E. (2022). *Kripto Paraların (Bitcoin) Uluslararası Boyutuyla Vergisel Açından İncelenmesi*. Erişim adresi <https://pkf.com.tr/kripto-varlik-vergi-inceleme-2/>
- Çildir, M., Chandırlı, S. (2024). Kripto Para Birimlerinin Vergilendirme Politikaları ve Seçili Ülkeler Açısından Analizi. *Dumlupınar Üniversitesi İİBF Dergisi*, 14, 262-271. DOI: 10.58627/dpuibf.1536931
- Dijitalleşme ve Vergi (2023, 1 Ağustos). 2024-2028 Yılları Dijitalleşme ve Vergileme Raporu. Erişim Adresi https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2025/08/Dijitallesme-ve-Vergileme-CG-Raporu_01082025.pdf
- Din İşleri Yüksek Kurulu. (2017, 12 Aralık). *Kripto paraların kullanımının dini hükmü nedir?* Erişim adresi <https://kurul.diyanet.gov.tr/soru/kripto-paralarin-kullaniminin-dini-hukmu-nedir/0193c42d-b720-7fca-545a-98da1956382a>
- Divly. (2025, 26 Mart). *How to Do Your Crypto Taxes in Finland?* Erişim adresi <https://divly.com/en/guides/crypto-taxes-finland>.
- Doğan, H. (2018). İslam Hukuku Açısından Kripto Paralar ve Blockchain Şifreleme Teknolojisi. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 225-253. <https://doi.org/10.15337/suhfd.428561>
- Erer, E., Erer, D. ve Korkmaz, Ö. *Kripto Paralar Türkiye İçin Risk Mi Fırsat Mı? Seçilmiş Kripto Paralar ile Enflasyon Oranı Arasındaki İlişkinin Ekonometrik Analizi*. İktisadi Araştırmalar Vakfı İktisadi İşletmesi Yayınları. İstanbul, 2021 Erişim adresi iav.org.tr
- Fatarib, H., ve Sali, M. A. (2021). *Cryptocurrency and Digital Money in Islamic Law: Is it Legal?* *Jurisdictie*, 11(2), 237-261. <https://doi.org/10.18860/j.v11i2.8687>
- Gago, U., ve Ağaç, D. (2020). *Bitcoin kazançları vergiye tabi mi?* Erişim adresi <https://www.pwc.com.tr/tr/medya/kose-yazilari/umurcan-gago/bitcoin-kazanclari-vergiye-tabi-mi.html>

- Gümüş, Ö., ve Sağdıç, N. (2021). Kripto Paraya Yönelik Mali Öneriler: Bilgi Edinme Yoluyla Vergi Denetimi ve Değer Artışı Kazancı Üzerinden Vergilendirme. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 531-538.
- Güney, N. (2020). İslâm Hukukunda Para Kavramı ve Paranın Yeri. Korkut, C (Ed.) *İslam İktisadında Para-bakırdan dijitalde* içinde. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. (29–62 ss.).
- İçten, T. (2025). Kazanç Vergileri Yönünden Kripto Varlıklar. *Vergi Dünyası*. (527). 67-79
- İslami Analiz (2021, 13 Kasım). Endonezya ulemasından kripto para fetvası. Erişim Adresi <https://islamianaliz.com/haber/8229407/endonezya-ulemasindan-kripto-para-fetvasi>
- Katılım Çağrısı (2025, 3 Eylül) Erişim adresi <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/384c0e0b-b28e-4bfd-87b2-55c83b06a734/KatilimCagrisi.pdf?MOD=AJPERES>
- Keleş, A. (1998). *İslam'a Göre Para Kavramı-Tarihi, Tanımı ve Fonksiyonları*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Bursa.
- Koç, H. (2025). 7518 Sayılı Kanun'la Getirilen Düzendeki Kripto Varlıklara Yönelik Bir Analiz. 15(1) *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 901-951. DOI: 10.52273/sduhd..1628595
- Korkut, C. (2020). İslâm İktisadında Para ve Para Politikası Uygulaması. Korkut, C (Ed.) *İslam İktisadında Para-bakırdan dijitalde* içinde. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. (1–27 ss.).
- Kripto Varlıklara 72 Saat Kuralı (2025, 28 Haziran). Erişim adresi <https://www.ekonomim.com/finans/kripto-para/kripto-varliklara-72-saat-kurali-getirildi-haberi-827159>.
- Kripto tarihinin en büyük çöküşü (2025, 11 Ekim). Erişim adresi <https://www.forbes.com.tr/kuresel-ekonomi/kripto-tarihinin-en-buyuk-cokusu-24-saatte-19-milyar-dolar-buharlasti>
- Kutval, Y., ve Genç, Ü. (2018). İslami Bir Ekonomide Kripto Para Üzerine Bir İnceleme. Yaylı, H (Ed.). *Türkiye'de Toplum, Yerleşim ve Yönetim Tartışmaları e-Bildiri Kitabı* içinde, (678–688 ss.).
- Legge, M. (2025, 10 Eylül). *Crypto Tax Australia: Here's How Much You'll Pay in 2025*. Erişim adresi <https://koinly.io/guides/crypto-tax-australia/>
- Mexc. (2025) *Is Bitcoin Haram? Islamic Scholars' Views on Cryptocurrency Trading* Erişim Adresi <https://www.mexc.com/learn/article/is-bitcoin-haram-islamic-scholars-views-on-cryptocurrency-trading/1>
- Onur, M. (2021). İslam Hukuku Açısından Kripto Para Birimlerinin Değerlendirilmesi. *Türkiye İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, V (2). 289-310.
- Orman, S. (1992). Modern İktisat Literatüründe Para, Kredi ve Faiz. *Para, Faiz ve İslam*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları (1–68 ss.).
- Oruç, M. (2024, 8 Aralık) *Kripto para yatırımcısı*. Erişim adresi <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/turkiyede-her-5-kisiden-biri-kripto-yatirimcisi/3416905>
- Özdemir, M., Orhan, Z. H., ve Burgazoğlu, H. (2020). İslam İktisadı Perspektifinden Kripto Paralar: Tartışmalar ve Sunduğu Fırsatlar. Eğri, T. ve Orhan, Z. H (Ed.). *İslam İktisadında Para* içinde (301–338 ss.). İktisat Yayınları.
- Özden, F. (2019). Fıkhi Açıda Kripto Para Sistemi-Bitcoin Örneği. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.

- Şahin, G., ve Bulut, E. (2021). Paranın Evrim Sürecinde Kriptoparaların Geleceği. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(2), 485-508. <https://doi.org/E-ISSN 2667-405X>
- Şahin, N. Z. (2022). İslâm Hukuku'nda Paranın Devlet Otoritesi ile Bağlantısı - Metalden Dijitale Bir Değerlendirme. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 27(2), 53-71. DOI: 10.58568/firatilahiyat.1148135
- Şahin, M. (2024). Kripto Para ve Gözetim: Nakitsiz Toplumun İnşası. *Bitlis Eren Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2(1), 65-79.
- Selçuk, M., ve Kaya, S. (2021). A Critical Analysis of Cryptocurrencies from an Islamic Jurisprudence Perspective. *Turkish Journal of Islamic Economics*. 8(1), 137-152. <https://doi.org/10.26414/a130>
- Swartz L. (2021). *Para Devrimi- Ödemenin Sosyal Medya Hali*. The Kitap Yayınları.
- Tabakoğlu, A. (2010). Bir Bilim Olarak İslam İktisadı. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*. 16, 11-34.
- Tarihte Bir Yolculuk: Paranın İcadı ve Gelişimi. (2020, 27 Ağustos). Erişim adresi <https://www.isbank.com.tr/blog/paranin-icadi-ve-gelisimi>
- Team, C. (2025, 23 Ekim) Erişim adresi <https://www.chainalysis.com/blog/middle-east-north-africa-crypto-adoption-2025/>
- Tufan, A. Binance'deki Bu Altcoin'de Yüzde 50'lik Çöküş! Neler Oluyor? Erişim adresi <https://www.kriptopiyasasi.com/sicak-gelisme-binance-deki-bu-altcoinde-yuzde-50lik-cokus-neler-oluyor/>
- Turan, M. (2023). Körfez Ülkelerinde Finansal Teknoloji Ekonomi Politikası ve İslami Finans: Birleşik Arap Emirlikleri Örneği. *International Journal of Islamic Economics and Finance Studies*, 3, 104-125. DOI: 10.54427/ijisef.1253267
- Tolpartax. (2026). Cryptocurrency Taxation in UAE. Erişim Adresi <https://tulpartax.com/cryptocurrency-taxation-in-uae-for-2026>
- Wook, K. (2025, 10 Kasım). Crypto Taxes Guide: How They Work, 2025-2026 Rates and Rules. Erişim adresi <https://www.nerdwallet.com/article/investing/crypto-tax-rate>
- Yılmaz, O. (2021). Ülkelerin Kendi Kripto Paralarını Üretme Girişimleri ve Bunun Hukuki Sonuçlarının Tüm Kripto Paralara Etkisi. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*. 49, 31-44. <https://doi.org/10.17498/kdeniz.863149>
- Yüce, M. (2021, 1 Eylül). Kripto Paraya Vergi Gelecek mi? *Kriter Dergi*. 6(60), Erişim adresi <https://kriterdergi.com/ekonomi/kripto-paraya-vergi-gelecek-mi>
- Yücel, Ö. (2024). Kripto Varlıkların Vergilendirilmesinin Merkezindeki Sorun: Anonim Mimari. *Maliye Dergisi*, 186, 195-219